

3. Греков В.А. Влияние почвенных условий Закарпатской области на рост и развитие плодовых культур: Автореф. дисс. ... канд. наук. – Харьков, 1988. – 15 с.
4. Гушчін М.Ю., Омельченко І.К. Екологічні умови вирощування сливи в передгірних і гірських районах Карпат// Садівництво. – К.: Либідь. – 1977, вип. 25. – С. 3-10.
5. Каблучко Г.О., Гапоненко Б.К., Сніжко В.Л., Негода В.І. Плодівництво. – К.: Вища шк., 1990. – 351 с.
6. Карпенчук Г.К. Частное плодоводство. – К.: Вища шк., 1984. – 295 с.
7. Куян В.Г. Плодівництво. – К.: Аграрна наука, 1998. – 468 с.
8. Любимова Л.Л. Сади на схилах. – Ужгород: Карпати, 1969. – 78 с.
9. Майдебуря В.И., Середа И.И. Реакция сливы на кислотность и известкование дерново-подзолистой песчаной почвы// Садоводство. – К.: Либідь. – 1987, вип. 35. – С. 18-23.
10. Методические рекомендации по почвозащитной технологии возделывания садов и ягодников на юго-западных склонах Украинских Карпат и Закарпатского Предгорья (Закарпатская область)// Горбач Н.Н., Бобер В.М., Горбач Л.А. и др. – Ужгород: Тиса, 1992. – 31 с.
11. Падалица Г., Скаженик М. В Донбассе// Садоводство. – К.: Наука. – 1975, № 3. – С. 33-34.
12. Плодоводство и виноградарство с основами интенсификации// Под ред. Г.А. Березовского. – К.: Вища шк., 1974. – 343 с.
13. Попович П.Д., Джамаль В.А., Ильчишина Н.Г., Скорина С.О. Придатність ґрунтів під сади і ягідники. – К.: Урожай, 1981. – 158 с.
14. Симиренко Л.П. Помология. – К.: Урожай, 1973, т.3. – 423 с.
15. Справочник по садоводству// Под ред. В.И. Майдебуря. – К.: Урожай, 1983. – 319 с.

УДК 674:658.382.3 Доц. Г.В. Сомар, канд. техн. наук; студ. М.В. Падюка –
НЛТУ України, м. Львів

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Здійснення витрат на охорону праці підприємством є необхідним у процесі організації виробничого процесу. Розрахунок показника ефективності витрат підприємства на заходи з охорони праці є позитивним моментом у визначенні доцільності та результативності здійснення заходів з охорони праці.

Ключові слова: витрати на охорону праці, охорона праці, економічна ефективність.

Assist. prof. G.V. Somar; stud. M.V. Padiuka – NUFWT of Ukraine, L'viv

Economic efficiency of realization of events on labour protection

Realization of charges on a labour protection by an enterprise is a necessity on the modern stage of organization of production process. The calculation of index of efficiency of charges of enterprise on a events for a labour protection is a positive moment in determination of expedience and effectiveness of realization of measures on a labour protection.

Keywords: charges on a labour protection, a labour protection, an economic efficiency.

Немає нічого ціннішого за здоров'я людини та життя у чистому довіллі. Згідно з оцінками експертів Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я, людське здоров'я на 8 % залежить від стану охорони здоров'я у країні, де ця людина мешкає, на 18 % від її генетики та на 74 % – від способу життя, в тому числі від умов праці та діяльності [1].

Як відомо, свою професійну діяльність людина здійснює на робочому місці – частині виробничого простору одного або групи працівників, оснащений технологічним обладнанням, інвентарем, інструментом, робочими меблями, необхідними для виконання певного виду робіт [4]. І саме тут виникає не-

обхідність здійснення активного процесу впровадження заходів з охорони праці. Працівники – найцінніші ресурси на підприємстві, і останнє, задля уникнення на людей впливу негативних чинників, що виникають як результат неефективної організації робочого місця чи небезпек, зобов'язане здійснювати заходи щодо охорони праці. Однак такі заходи можуть різною мірою впливати на досягнення цілей: невеликі суми вкладень можуть позитивно вплинути на охорону праці, а інколи величезні капіталовкладення дають незначний результат. Саме тому необхідним є розрахунок показника ефективності витрат підприємства на заходи щодо охорони праці [3]. Він визначається як відношення розміру річної економії від поліпшення умов і безпеки праці до суми вкладень підприємства в охорону праці за формулою:

$$E_n = \frac{E_p}{\sum_{k=1}^i B_k}, \quad (1)$$

де: E_p – річна економія від поліпшення умов і охорони праці на підприємстві (прибуток чи зменшення збитків); $\sum_{k=1}^i B_k$ – загальні витрати підприємства на охорону праці.

Можна застосовувати дві методики розрахунку економії від поліпшення умов і охорони праці при визначенні ефективності витрат підприємства на охорону праці:

- за економічними показниками, представленими у звітності підприємства (форма № 1-ПВ (умови праці), № 1-УБ (відомча), № 7-тнв та інші);
- за показниками, що ґрунтуються на зіставленні зміни основних соціально-економічних результатів за певний період (зменшення рівня травматизму і захворюваності, пільг і компенсацій за роботу в несприятливих умовах праці, зменшення плінності кадрів).

Витрати підприємства на охорону праці поділяються на 3 групи [3]:

витрати на пільги і компенсації за шкідливі умови праці (додаткові відпустки, скорочений робочий день, лікувально-профілактичне харчування, отримання молока чи інших рівноцінних продуктів, підвищені тарифні ставки, доплати за умови та інтенсивність праці, пенсії на пільгових умовах);

- витрати на ліквідацію наслідків аварій на виробництві (вартість зіпсованого устаткування, інструментів, зруйнованих будівель, витрати на врятування потерпілих, розслідування нещасних випадків, виплати зарплати і доплати за час простою, вартість ремонту частково зіпсованого обладнання, машин і механізмів, будівель і споруд, вартість підготовки чи перепідготовки працівників замість вибулих внаслідок загибелі чи інвалідності);
- витрати на штрафні санкції (за недотримання нормативних вимог, за порушення вимог законодавства, за час вимушеного простою через небезпечність виконання робіт та через припинення робіт органами державного нагляду за охороною праці, за недотримання договірних зобов'язань з іншими підприємствами, за ураження населення, житлового фонду, приватного майна та забруднення довкілля, за несвоєчасну сплату страхового внеску, несвоєчасне інформування Фонду соціального страхування про кількість працівників, річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), річну суму зар-

бітної плати на підприємстві, нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, що сталися на підприємстві, про зміни технології робіт, виду діяльності підприємства або його ліквідацію).

Витрати на реалізацію заходів для покращення умов і охорони праці поділяються на капітальні вкладення і експлуатаційні витрати.

До капітальних вкладень належать одноразові витрати, котрі використовуються для створення основних фондів для покращення умов та охорони праці.

До експлуатаційних витрат належать: поточні витрати на утримання і обслуговування основних фондів; додаткові поточні витрати на утримання і обслуговування основного технологічного обладнання при його вдосконаленні з метою покращення умов праці і попередження травматизму; витрати та проведення заходів з охорони праці за рахунок діляниць і загальнозаводських витрат.

Загальні витрати підприємства на охорону праці як до запровадження комплексу заходів щодо поліпшення умов праці, так і після цього розраховуються за формулою:

$$\sum_{k=1}^i B_k = B_1 + B_2 + B_3, \quad (2)$$

де: B_1 – витрати на заходи з охорони праці за рахунок джерел фінансування, регламентованих нормативними актами держави; B_2 – витрати на заходи з охорони праці за колективними договорами; B_3 – витрати на заходи з охорони праці з фонду охорони праці підприємства.

Отже, покращення умов праці, підтримання на належному рівні шкідливих та небезпечних чинників виробничого середовища, зниження показників виробничого травматизму та професійної захворюваності супроводжується не тільки соціальним, а й економічним ефектом. Економічна ефективність здійснюваних заходів залежить від співвідношення покращення умов праці (оцінених у грошовому виразі) та суми витрат підприємства на охорону праці. Як результат, зростає період професійної активності працюючих, зростає продуктивність праці, скорочуються видатки, пов'язані з виробничим травматизмом та професійною захворюваністю, скорочуються видатки на пільги та компенсації.

Література

1. Акимов Т.А., Хаскин В.В. Экология. Человек-Биота-Среда: Учебник для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 566 с.
2. Геврик Є.О. Охорона праці: Навч. пос. – Львів: УкрДЛТУ. – 2000. – 234 с.
3. Дементій Л.В. Охорона праці в галузі/ Л.В. Дементій, Г.Л. Юсіна, Г.І. Чижигов. – Краматорськ: ДДМА, 2006. – 296 с.
4. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навч. пос. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 256 с.